

مهدی یوسفی : | اقدام غافلگیرانه اوپک‌پلاس در کاهش تولید؛ دلایل و پیامدها

پنجم اکتبر ۲۰۲۲ وزیران نفت و انرژی ائتلاف تولیدکنندگان عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و غیراوپک موسوم به اوپک‌پلاس تصمیم گرفته بودند عرضه نفت خود را برای ماه‌های نوامبر و دسامبر ۲۰۲۲ روزانه ۲ میلیون بشکه نسبت به رقم تولید ماه اوت ۲۰۲۲ کاهش دهند و در نشست‌های بعدی این سطح تولید را تا پایان سال ۲۰۲۳ تمدید کردند.

در حالی که بیشتر تحلیلگران پیش‌بینی می‌کردند در نشست کمیته وزارتی نظارت بر توافق اوپک‌پلاس (JMMC) که در سوم آوریل (دوشنبه، ۱۴ فروردین‌ماه ۱۴۰۲) برگزار شد، این مقدار تولید تمدید شود، اما یک روز پیش از برگزاری نشست، ائتلاف اوپک‌پلاس در اقدامی غافلگیرانه اعلام کرد بعضی از اعضا در اقدامی داوطلبانه در مجموع روزانه یک میلیون و ۶۶۰ هزار تولید خود را کاهش خواهند داد.

بر این اساس، عربستان سعودی ۵۰۰ هزار بشکه در روز، امارات متحده عربی ۱۴۴ هزار بشکه در روز، عراق ۲۱۱ هزار بشکه در روز، کویت ۱۲۸ هزار بشکه در روز، قزاقستان ۷۸ هزار بشکه در روز، الجزایر ۴۸ هزار بشکه در روز، عمان ۴۰ هزار بشکه در روز و گابن ۸ هزار بشکه در روز کاهش تولید خواهند داشت و این کاهش از یکم ماه مه ۲۰۲۳ اعمال خواهد شد و تا پایان سال ۲۰۲۳ ادامه می‌یابد. افزون بر این، روسیه نیز پیش از این اعلام کرده بود که در پاسخ به اعمال سقف قیمتی از سوی گروه هفت، اتحادیه اروپا و استرالیا، روزانه ۵۰۰ هزار بشکه تولید خود را کاهش خواهد داد. این مقدار کاهش افزون بر کاهش مصوب ۲ میلیون بشکه در روز سال ۲۰۲۲ است و با احتساب آن حدود ۳۰۷ درصد از عرضه جهانی را شامل می‌شود.

این اقدام اوپک‌پلاس به دلایل سیاسی، همچنین شرایط کنونی بازار نفت قابل تحلیل است؛ از جنبه سیاسی پس از تنش‌های اوکراین - روسیه، بلوک غرب با تحریم واردات نفت خام و فرآورده از روسیه و اعمال سقف قیمتی بر واردات نفت خام و فرآورده‌های صادراتی روسیه تلاش کرد درآمدهای روسیه را کاهش دهد. اگرچه روسیه توانست با تغییر مسیرهای صادراتی خود به آسیا و به‌ویژه هند و چین و دادن تخفیف قابل توجه تا حدودی جریان صادرات خود را حفظ کند، اما درآمدهای این کشور از صادرات نفت و فرآورده به‌طور چشمگیری کاهش یافت و کاهش قیمت‌ها این روند را تشدید کرد.

حمایت از قیمت‌های بالاتر برای حفظ درآمدهای صادراتی، بدون همکاری دیگر تولیدکنندگان اوپک‌پلاس میسر نبود و از طرف دیگر پس از خروج ترامپ از کاخ سفید و روی کار آمدن بایدن، روابط ریاض و به‌طور خاص محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان با واشینگتن همانند گذشته نبوده و عربستان تلاش کرده است به چین و روسیه نزدیک شود و با کاهش تولید اخیر و افزایش قیمت نفت، افزون بر تأمین مالی پروژه‌های بلندپروازانه خود، با مسکو همکاری بیشتری کند.

اگرچه در تحلیل این اقدام اوپک‌پلاس برخی تحلیلگران دلایل سیاسی را برجسته کرده‌اند اما از لحاظ شرایط بازار نفت نیز قابل بررسی و توجیه است. سال گذشته میلادی قیمت نفت شاخص برنت پس از آنکه در اوایل مارس ۲۰۲۲ به بیش از ۱۳۰ دلار در بشکه رسید، روندی کاهشی داشت و تا پایان سال ۲۰۲۲ به حدود ۸۰ دلار برای هر بشکه رسید و این روند نزولی در سال ۲۰۲۳ نیز ادامه یافت و در اواسط مارس ۲۰۲۳ به حدود ۷۱ دلار به ازای هر بشکه رسید که ۵۵ دلار کمتر از سال گذشته میلادی در همین مقطع زمانی است.

به‌طور خلاصه دلایل این روند کاهشی قیمت، نگرانی نسبت به رکود اقتصادی در آمریکا و اروپا، بحران بانکی اخیر و نگرانی نسبت به گسترش آن، کاهش کمتر از حد انتظار تولید و صادرات نفت روسیه، افزایش ذخیره‌سازی‌های تجاری نفت، همچنین رشد کمتر از حد انتظار تقاضای نفت است.

برآوردها نشان می‌دهد در چند ماه گذشته رشد عرضه بیش از رشد تقاضا بوده و سبب مازاد عرضه در بازار شده است و از طرف دیگر پس از کنار گذاشتن محدودیت‌های مقابله با شیوع ویروس کرونا در چین، این امیدواری در بازار شکل گرفت که رشد تقاضای این کشور سبب تقویت قیمت‌ها خواهد شد، اما با گذشت سه ماه از لغو محدودیت‌ها در چین، رشد تقاضای این کشور زیاد نبوده است و انتظار می‌رود در سه ماه دوم ۲۰۲۳ رشد تقاضای این کشور همچنان قابل توجه نباشد، در عین حال برآورد می‌شود بخش عمده رشد تقاضای پیش‌بینی‌شده این کشور در نیمه دوم سال جاری میلادی باشد.

از این رو با توجه به نگرانی نسبت به رکود اقتصادی و بحران بانکی و وجود مازاد عرضه در بازار و نبود رشد تقاضای چین در سه ماه دوم ۲۰۲۳ احتمال تضعیف بیشتر قیمت زیاد هست و اوپک‌پلاس برای جلوگیری از این موضوع اقدام پیشگیرانه انجام داد.

پیامد اصلی این اقدام اوپک‌پلاس، باقی ماندن قیمت‌ها در محدوده ۸۰ تا ۹۰ دلار در سه ماه دوم ۲۰۲۳ خواهد بود و در نیمه دوم سال ۲۰۲۳ که شرایط بازار از لحاظ تقاضا بهبود یابد، از آنجا که این اقدام داوطلبانه بوده و نیاز به تصویب اوپک‌پلاس ندارد، احتمال دارد از سوی این کشورها نادیده گرفته شود.

از طرف دیگر بالا بودن سطح قیمت نفت سبب تأخیر در پر کردن دوباره ذخیره‌سازی‌های راهبردی آمریکا خواهد شد که سال گذشته میلادی حدود ۲۲۰ میلیون بشکه از آن برداشت شد.

مهدی یوسفی

کارشناس مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی